

אור שבעת הימים

שיעורים בספרי אבות החסידות על פרשת השבוע
ודברות קודש

מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

גליון כב | פנימי | פרשת ויקהל תשפ"ד

שיעור בספר
דגל מחנה אפרים
עמ' יב

שיעור בספר
פרי הארץ
עמ' ז

שיעור בספר
מגיד דבריו ליעקב
עמ' ה

שיעור בספר
בעל שם טוב עה"ת
עמ' א

שיעור בספר בעל שם טוב עה"ת

פרשת ויקהל

אות א

גם הרשעים אם שובתים בשבת ניצולים מאש הגהנום בשבת

א. לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת. מהבעש"ט זלה"ה, פירוש המשנה (שבת מ"ד א) ממלמלין נר חדש וכו' רבי שמעון אומר כל הנרות ממלמלין חוץ מן הנר הדולק בשבת, והוא דנשמת אדם קרויה נר שנאמר (משלי כ', כ"ז) נר ה' נשמת אדם וחכמינו ז"ל דרשו (ויקרא רבה ל"א, ד') נרך בידי וכו', ובוזה"ק (ח"ב ק"נ ב) כי בשבת יוצאין כל הנשמות מניהנם חוץ ממחללי שבת, ובוה יובן, ממלמלין נר חדש, רצה לומר נשמה הקרויה נר שלא נתלכלכה בצואת עוונותיו ממלמלין ומוציאין אותה מניהנם בשבת, אבל לא ישן שנתיישן בעוונותיו, רבי שמעון אומר כל הנרות ממלמלין חוץ מנר הדולק בשבת, שמחלל השבת, שדולק נשמתו בניהנם גם כן בשבת מדה כנגד מדה, ודברי פי חכם חזן:

(כתר שם טוב ח"ב דף י"ז ע"א, צפנת פענח דף צ"ג ע"ג)

א. לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת. מהבעש"ט זלח"ה, פירוש המשנה (שבת מ"ד א) מטלטלין נר חדש היינו כלי המיוחד להניח בו שמן ופתילה לצורך הנר, ועדיין לא בער בשמן ופתילה ולא נמאס ואפשר להשתמש בו לדברים אחרים, וכו' רבי שמעון אומר כל הנרות מטלטלין חוץ מן הנר הדולק בשבת.

והוא, דנשמת אדם קרויה 'נר' שנאמר (משלי כ, כז) 'נר ה' נשמת אדם' והכמינו ז"ל דרשו (ויקרא רבה לא, ד) נרך בידיא וכו', ואיתא בזוה"ק (ח"ב ק"ג ב) כי בשבת יוצאין כל הנשמות מניהנם חוץ ממחללי שבת, ובהו יובן, מטלטלין נר חדש, רצה לומר נשמה הקרויה נר שלא נתלכלכה בצואת עונותיו מטלטלין ומוציאין אותה מניהנם בשבת, וממשיך המשנה אבל לא ישן שנתיישן בעונותיו, כי הוא נשאר בגיהנם, והיינו שהגיהנום אינו שוכת אלא פועל בתמידות, ויש נשמות שכשבת מוציאים אותם.²

רבי שמעון חולק על כך ואומר, כל הנרות מטלטלין גם מי שנתיישן בעונותיו, חוץ מנר הדולק בשבת, שמחלל השבת, שדולק נשמתו בגיהנם גם כן בשבת, מדה כנגד מדה, כי הגהנום אינו עונש אלא תוצאה, כמאמר הבעש"ט³ שהגהנום הוא מה שאין הרשעים יכולים לסבול אור הקדושה, אך בשבת, כיון שהורגלו למטה לשבות ולנוח ולהתענג על ה' כפי מידתם, כי אור ה' מתפשט בשבת בכל העולמות וגם עם הארץ מרגיש האור ואינו משקר בשבת, אזי גם למעלה אינם נמצאים בשבת בגיהנום כי בשבת גם הנשמות בגיהנום יש להם תענוג מדביקות הבורא ית' כפי שהורגלו לשבות למטה וא"כ הם כגן עדן שפירשו מקום שמתענגים בו על ה'. אבל מי שהחילל השבת ולא הרגיש כלל תענוג ה' בשבת, אזי גם למעלה ממשיך להיות בגיהנום ביום השבת, כי לא האדם שורה בגיהנום אלא הגהנום שורה באדם, ודברי פי חכם חן: (כתר שם טוב ח"ב דף י"ז ע"א, צפנת פענח דף צ"ג ע"ג)

² זה לשון המדרש: אמר הקדוש ברוך הוא, יהא נרי בידך ונרך בידי, ואיזו נרו של הקדוש ברוך הוא זו תורה שנאמר (משלי ו, כג) 'כי נר מצוה ותורה אור', מהו כי נר מצוה אלא כל מי שעושה מצות הוא כאלו מדליק נר לפני הקדוש ברוך הוא ומחיה נפשו שנקראת נר שנאמר (שם כ, כז) 'נר ה' נשמת אדם'.

³ וצ"ע בזה, דהנה פלוגי חטא בחטא מסויים וקבעו עבורו עונש לזמן מסויים כדי לזככו, ואם אינו נמצא שם בשבת נמצא שצריך להשלים אח"כ את הזמן שהחסיר, וצ"ע בזה כי כלום יצא שכרו בהפסידו.

⁴ ראה כתונת פסים (ו ע"ד): "שמעתי שאין לרשעים גיהנם יותר מגן עדן, שאין שום תענוג בגן עדן רק בדברים רוחניים, עסק התורה ותפלה והם אינם מורגלים בזה ונחשב זה להם לגיהנם".

אות ב

כשמוציאים השכל מהכלי נשאר ללא חיות

ב. ויעש בצלאל את הארון וגו'. ובמדרש (תנחומא ויקהל ז') בשביל ששם צילו של הקדוש ברוך הוא בין שני הכרובים וכו', מעשה מבעל שם ע"ה, שהיה אומר שיעור כדרכו, והיה אומר בזה הלשון, כי זה הכלי הוא מעפר ויש לו התחברות על ידי אדם, ואמר, שהחומר הוא חומר פשוט, אך העיקר הוא הצורה, על דרך סוף מעשה במחשבה תחילה, לכן הכלי תקבל מחמתו, דהיינו חיותו של האדם תקבל בחיות הכלי, ויש בהכלי שכל נאצל מהאומן, לכן יכולין להכיר בהעובדא דהכלי כל ההנהגה וטובו של האומן, כי ידוע שבהענף יש כח מהשושור וד"ל, והיה עומד לפניו כד נאה של שבר, והיה אומר, נמצא בכלי זה אני רואה, שהאומן שלה הוא איש בלא רגלים, ונמצא התחברות כלי זה מכח אצילות ושכל, לאפוקי אם מוציאין השכל שלו מהכלי זה, אזי הכלי הזה אין לו שום התחברות, ואחר השיעור לקח תלמיד אחד הכד בידו לעמוד אותו על ספסל ותיכף בעמידת הכלי נתפרד לפידורים כבראשונה:

(כתבי קודש דף כ"ו ע"א)

ב. ויעש בצלאל את הארון וגו'. ובמדרש (תנחומא ויקהל ז') בשביל ששם צילו שהוא מלשון בצלאל של הקדוש ברוך הוא בין שני הכרובים וכו', מעשה מבעל שם ע"ה, שהיה אומר שיעור כדרכו, והיה אומר בזה הלשון, כי זה הכלי הוא מעפר ויש לו התחברות על ידי אדם, ואמר, שהחומר הוא חומר פשוט, אך העיקר הוא הצורה, על דרך סוף מעשה במחשבה תחילה, והיינו שעצם החומר של הכלי כגון עץ או מתכת וכיוצ"ב, אי אפשר לשתות עמו ולא לעשות שום דבר, ורק מחמת בית קיבול שהוא בחינת ה'צורה' של הכלי אפשר להתשמש עם הכלי. וצורה זו נעשית על ידי מחשבת האדם, ונמצא שמחשבתו של האדם משפיעה על הכלי ויוצרת את הכלי, לכן הכלי תקבל מחמתו, דהיינו חיותו של האדם תקבל בחיות הכלי, אזי צריך לומר להיפך, שהחיות של הכלי תקבל את חיות

¹ כתב בספר נוצר חסד (פרק ו' ד"ה אהבה כח), וזה לשונו: כח הפועל בנפעל, ולכן מרן אלוקי אור ישראל ריב"ש זצ"ל כשהיו מביאין לפניו כלי וספסל וכיוצא, היה אומר כל המחשבות בפרט, שהיה מחשב האומן בעת עשיית הכלי כי כח הפועל בנפעל וכו' עיין שם. וכן הוא בהיכל הברכה פרשת מקץ דף רל"ח ע"א וזה לשונו, כשהיה מרן הקדוש רואה כלי, אמר כל המחשבות שהיו לאומן בשעת עשייתו, עד כאן לשונו. ובספר ליקוטי מוהר"ן אות רכ"ה כתב וזה לשונו, וזהו

האדם. ויש בהכלי שכל נאצל מהאומן, לכן יכולין להכיר בהעובדא דהכלי כל ההנהגה וטובו של האומן, כי ידוע שבהענף יש כח מהשורש וד"ל.

והיה עומד לפניו בד נאה של שיכר, והיה אומר, נמצא בכלי זה אני רואה, שהאומן שלה הוא איש בלא רגלים. ונמצא התחברות כלי זה מכה אצילות ושכל שהאדם האציל מחכמתו ושכלו על הכלי, לאפקוי אם מוציאים השכל שלו מהכלי זה, אזי הכלי הזה אין לו שום התחברות. ואחר השיעור לקח תלמיד אחד הכד בידו לעמוד אותו על ספסל ותיכף בעמידת הכלי נתפרד לפירורים כבראשונה כי הבעש"ט הוציא את כה החכמה מתוך הכלי^ה: (כתבי קודש דף כ"ו ע"א)

ושמעתי פעם שאחד מאדמור"י ליובאוויטש ביקש פעם להראות לתלמידיו ענין זה שאלמלי יצויר העדר שפע חיות האותיות ברנע אחד ויסתלק הכח האלוקי מהפץ כשלהו, תיכף ומיד יחזור החפץ לכמו שהיה לאין ואפס ממש. והיה מונח לפניו צנצנת של גנים מלוחים הנקרא הערינג, ואמר להם הכיטו וראו מה נעשה באם הבורא ית' מפסיק להוות דבר זה, ובתוך דבריו נפלה הצנצנת לארץ ונשברה, ואמר שמן השמים מנעו ממנו להראות להם בהוש איך שהצנצנת נעלמת ומבטלת כלא היה [ויתכן שמן השמים לא רוצים להביא את האדם למצב של חוסר בחירה].

מה שמספרים על הבעש"ט ז"ל שהיה שומע דיבורים מקול הכנור וכו'. ועיין בזכרון טוב (דף י"א ע"ב).

ובספר אור המאיר (פרשת האזינו ד"ה וישמן) כתב וזה לשונו: שמעתי בשם הבעש"ט זללה"ה, פעם אחת שמע לאדם רשע שניגן בכנור, והבין כל העבירות שעשה מיום הוולדו, ואם בניגון בכלי פירש עוונותיו, כל שכן כשמנגן בפה, מהניגון שהוא מזמר יכול המשכיל מזכי הראות לדעת מה שפעל ועשה מכל עוונותיו, כיון שמכניס כל מאמצי כוחו בניגון שמוציא מפיו וכו' עיין שם:

^ה ופעם היה משכיל אחד שהגיע אל הג"ר יעקב עמדין והתווכח עמו על ענין זה שהבורא ית' עדיין מהווה את הבריאה וטען שהחומר נשאר לעד. וירד עמו הג"ר יעקב עמדין אל החצר והיו שם אינדי"ג [תרנגול הודו] שהיה מוכן לשבת, ונעמד והתבונן על אחד מאותם תרנגולים ולפתע נתבטל התרנגול והפך לאין וחדל מלהיות.

שיעור בספה"ק
מגיד דבריו ליעקב
להמגיד ממעזריטש

אות מו

צניעות על ידי יראה מדבק לחכמה ששם החיות

'צאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיותיך'. הפסוק הזה יובן על דרך כמדומה שכתוב בספר חסידים (סימן תתיג), מעשה באדם אחד שלא היה יכול לגדל בנים, ואמרו בשביל שאינם מתנהגים בצניעות, על דרך 'את צניעות חכמה', 'החכמה תהיה בעליה', לכך מביא הצניעות ששורשה בחכמה, חיות לבניו על ידי החכמה שמביאה חיות.

והצניעות היא מדת יראה, שהוא ירא ומתבושש מפני הש"י לחשוב תאות אחרות שהם תאות גשמיות כאשר הש"י נמצא לידו. ומכאן מדת יראה בא למדת אי"ן, כי מהמת זה מחשיב את עצמו לאין, ואין נקרא חכמה, כמו שכתוב 'החכמה מאי"ן תמצא', וממילא בא החיות כנ"ל כי נוגע במקום המבוע של החיות, דהיינו החכמה שמשם נובעת החיות של כל הנבראים.

ודבר זה נראה בחוש, כי כאשר תלמיד יושב לפני רבו ואינו מקבל דעתו ומתנגד לכל מה שיאמר, באופן כזה אינו יכול לקבל את החכמה מהרב, ורק כאשר יושב בביטול הוא יכול להשפיע את חכמתו להתלמיד.

וזהו 'אמרי נא אחותי את', וחלא איש ואשתו ניכרים בהתקרבותם וכדיבורם באחדות גדול, ואיך לא הרגיש אכימלך שהם איש ואשה וחשוב שהם אח ואחות. אבל התירוץ הוא,

¹ זה לשון ספר חסידים: מעשה באדם אחד שהיה ביתו סמוך לבהכנ"ס, וקרוב מאד לבהכנ"ס, והיו מתים הילדים שלו, וא"ל חכם אחד לפי שביתך למעלה מחלון בית הכנסת, ומזיק לאורה שלא יוכל להכנס בו. ועוד אתה משמש סמוך לבית הכנסת, ונתקיימו בניו מאותה שעה ואילך.

כי היו צנועים מאוד מאוד, כמו שאמרו חז"ל שהוא לא הסתכל בה מימיחה. וגם יצחק, שאלמולי לא כתיב 'זהנה יצחק מצחק' לא היה נראה ביניהם התקרבות כמו בין איש לאשתו, וכמו שראה אצל אביו אברהם.

כך יהא אדם צנוע באורחותיו ויהא שרוי עמו מדת 'הכמה' הבאה מכה יראה והתכבשות מנוכחות ה' בעולם כנ"ל. וזהו 'צאי לך בעקבי הצאן, בדרכי אבות, אברהם ויצחק, והוי צנוע כמותם. ואז תתחבר אל החכמה שמושם תוצאות חיים ירעי את גדיותיך, תגדל הבנים שלך:

¹ קשה לומר שמעולם לא ראה אותה. ויש לומר על פי דברי רבינו יונה שמחלק בין ראייה להסתכלות, שראיה בעלמא אין בה סרך, ורק הסתכלות אסורה. ולפי זה יתפרש שאברהם אבינו לא 'הסתכל' בדרכ של הסתכלות.

שיעור בספה"ק
פרי הארץ

פרשת ויקהל-פקודי – פרה

קישוטי כלה חיצוניים מעוררים את הפנימיות

פרש"י ז"ל על שהקדים בפ' ויקהל אזהרת שבת לצווי מלאכת המשכן, לומר שמלאכת המשכן אינו דוחה את השבת (לה, ב). ויש להבין מה פנימיות הענין, ומדוע היה הוי אמינא שמלאכת המשכן תדחה את השבת.

פתח הרב בפ' פקודי (לט, לג) 'זיביאו את המשכן אל משה, ומונה והולך כל מחברת המשכן וכליו, ופרש"י ז"ל שהביאו למשה על שלא היו יכולין להקימו. נמצא שמשה רבינו ע"ה הקים את המשכן. ומצד שני נאמר בפסוק (מ, יז) 'הוקם המשכן שפרש"י ז"ל (לט, לג) שהמשכן הוקם מאליו, והרי יש כאן סתירה האם הקים משה את המשכן או לאו:

והענין הוא על פי מאמר הזהר (ח"ב רלה ע"א) על הפסוק 'ולא יכול משה לבא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן, ופירש הזהר שהענן הוא ענין קשוטי כלה ואין דרך לעמוד שם בשעה שמתקשטת. הנה דבר זה של 'קישוטי כלה' בחיצוניות כדי להביא אל התעוררות הפנימית¹¹, הוא ענין סתרי תורה וזיון דאורייתא שכל דבריהם כגחלי אש פנימיים, המלוכשים כמושגים גשמיים חיצוניים כדי לשבר את האוון להבין ולהשכיל עמקי סודותיה

¹¹ ענין קישוטי כלה הוא יפוי החיצוניות לצורך הפנימיות, וכמו שכתב הבעש"ט שלפעמים האדם אינו מתפלל ושולחין לו איזה דוחק גשמי ואז מתעורר לבו להתפלל, ונמצא שהענין הגשמי היה בחינת קישוטי כלה שנועדו לעורר על ידי עניינים חיצוניים אל היחוד הפנימי, אך כאשר כבר מתעורר הפנימיות זורקין הקישוטים ואשתללת מקישוטיה ולבושיה כי החיצוניות מפריעה אל הפנימיות ואינה אלא קישוט חיצוני להתעוררות בעלמא, ולכן בשעת התפילה יש לזרוק כל העניינים הגשמיים שתפקידם רק לעורר את האדם אל היחוד, ואז כבר מתמתקים כל הדינים מאליהם כי עשו את תפקידם.

הפנימיים, הנה הוא רזא דרזין הנסתר ונעלם יותר בסוד ה', כי העשן הוא קישוט חיצוני שמטרתו לעורר היחוד הפנימי באוהל מועד.

אי אפשר להגיע לדרגת לשמה אלא אם מקדימין שלא לשמה

והנה על שני כתובים המכחישים זה את זה שהם פסוק (שמות לה, ה) 'קחו מאתכם תרומה' היינו מישראל בלבד, ולא מהערב רב, ופסוק (שם) 'מכל נדיב לב' היינו מכל מי שידבנו לבו, גם אם הוא מערב רב, שעל סתירה זו פירש הזהר (ח"ב קצה ע"א) שבתחלה היה גם לערב רב חלק במשכן לכן בא הפסוק לאפוקי מכך ולומר 'קחו מאתכם' דייקא:

הענין הוא, בהקדם שני מאמרי הש"ס (סנהדרין קה ע"ב) שהם ללמוד שלא לשמה שמתוך כך בא לידי לשמה, ונמצא שיש היתר ללמוד 'שלא לשמה' כדי להגיע על ידו ללימוד 'לשמה', ומאמר הסותר (ויק"ר לה, ו עיי"ש) על הלומד שלא לשמה נוח לו שנהפך שליטו על פניו, ומכאן שאסור ללמוד 'שלא לשמה', ונמצא שני מאמרי חז"ל הסותרים זה את זה.

וכבר פירשו בזה ליישב את הסתירה, שמאמר חז"ל המחמיר בגנות הלומד שלא לשמה הוא כאשר כוונת הלומד על 'השלא לשמה' לבד, שאין כוונתו כי אם לזה, ואינו רוצה להגיע לדרגת 'לשמה', ולכן מוגנים מעשיו ונוח לו שלא נברא. משא"כ מי שרוצה לכוף את עצמו ללמוד בדרגת 'לשמה' ועדיין לא הגיע אליה, עליו נאמר שמתוך שלא לשמה בא לידי לשמה, כי אי אפשר להגיע אל הדביקות האמיתית בתורה שהיא למעלה מהשכל ולמעלה מהרווחים והתועלת של הנפש, אלא א"כ מקדים לכך את השכל האנושי ואת הרווחים והתועלת שיש לגוף.

שזה הוא מאמר שלמה המלך ע"ה על פרשת פרה (קהלת ז, כג) 'אמרתי אהכמה והיא רחוקה ממני' שבתחילה רצה להחכים בשכל האנושי ולהכין את מעם מצות פרה, ואז נתברר לו שהיא רחוקה ממנו כי אמיתות התורה אינה מושגת בשכל אנושי אלא באמונה תליא מלתא, אבל זהו הדרך שבתחילה מקדימים את 'אמרתי אהכמה' באופן חיצוני כדי להגיע על ידה אל ההשגה הפנימית הנעלמת באמונה שמעל השכל.

וכן הוא מאמר דוד המלך ע"ה (תהלים קלט, נט) 'חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך', שכבר פירשו להיות ידוע שהגוף הוא חומר עכור ואינו מסכים לעשות כהתחייבות השכל

^o עיין תולדות יעקב יוסף (פ' חוקת אות ו) בשם הבעש"ט דדוקא יעסוק מתחילה שלא לשמה, דעיי"ז לא יתגרה בו היצה"ר למנעו מקיום המצוה ורק אח"כ ילמד לשמה.

כי אם ע"י פתויי משיגי הגוף, שהם יראת עונש או שכר עוה"ב, או אפילו בדרגה גבוהה יותר משכר ועונש, הדיינו שיש לו נחת רוח ותענוג שמרגיש בעבודתו ואהבתו את ה', בכל זאת, כיון שיש לו הנאה והשגה מעבודת ה' באופן מורגש, עדיין לא זכה להגיע אל הפנימיות האמיתית של הדביקות שהיא נעלמת מכל חי. אך אי אפשר להגיע אל האמונה הפשוטה והנעלמת אלא אם כן מקדימים אליה את החיצוניות של 'השבתני דרכי' להרויח שכר או תענוג מהמצוות, ואז 'ואשיבה רגלי אל עדותיך' כי החיצוניות היא שער להכנס על ידו אל הפנימיות הנעלמת:

על ידי יראה אהבה ותענוג המורגשים מגיעים לדביקות הפשוטה

ובאמת שאין שום השגה משגת ותופסת הדביקות האמיתי באין סוף בשום שכל המושגת בשכל אנושי, כל שכן בהרגשה ותענוג המורגשים בלב, כיון שהדביקות באין סוף אינה מושגת ואינה מורגשת כלל, ממילא מובן שכל הרגשת היראה או אהבה או תענוג הדביקות והרגשת עניני כל אדם, הוא כוזב, כי 'לא ברעש ה' (מ"א יט, יא) אלא בבחינת 'קול דממה דקה', ומאחר שהקב"ה פשוט בתכלית הפשוטות אי אפשר להשיג ולהרגיש בו כלום.

אבל הדביקות האמיתי והפנימית המתעוררת אחר שהקדים אליה את המורגש החיצוני, הוא הדביקות שאינו מורגש בשום תפיסה, לא בשכל ולא בלב, והראיה 'כי לא יראני האדם וחי' (שמות לג, כ), שהאלוקות אינה יכולה להתגלות בגשמי ואף לא ברוחני, לא בבחינת רעדה ולא בבחינת תענוג ודביקות, כי כל אלו הם סימן מלמעלה שהולך בדרך הנכון, אבל נקודת הדביקות עצמה אינה מורגשת כי אם ע"י האמונה הפשוטה, בבחינת 'אין', בלי שום הרגשה, שהוא ענין בטול המציאות שאי אפשר לעמוד עליו בעצמו וכל שכן להבין ולהשכיל לאחרים, הוא הנקרא 'לשמה' של כל אדם לפרם דרגא דילא.

כי בסדר השתלשלות העולמות יש למטה עולם העשייה, ומעליו עולם היצירה, מעליו עולם הבריאה, ולמעלה הוא עולם האצילות וא"ק, ולמעלה ממנו אין כלום, ואצל כל אחד נתפס ה'כיום' לפי השגתו, בסוד 'תכלית הידיעה שלא נדע', ודבר זה אין מפרש לו, ובאבנתא דליבא תליא מילתא.

נמצא א"כ כי 'לשמה' הוא הדרגה הנעלמה של אמונה פשוטה שלמעלה מהרגשה והשגה, אבל אי אפשר להגיע אליה כי אם ע"י פתויי הגוף עם דרגה של 'שלא לשמה' תחלה, שהוא

היראה והאהבה והתענוג', אשר ביחס לדרגת 'לשמה' המופשטת לגמרי, נחשבים כמו 'שלא לשמה', אשר בלתי אפשרותם לחול ג"כ כי אם ע"י האמונה בשכר ועונש ושאר ענינים המושגים בלב, וע"י אמונה זו המורגשת במוח ובלב, מגיע למעלה הימנה שהיא האמונה המופשטת והנעלמת מכל הרגשה והשגה כנזכר, שזהו האמונה שיש לכל יהודי שמאמין שיש השי"ת בעולם אע"פ שאינו מרגיש ואינו משיג כלום.

וזוהו 'חשבתי דרכי', תחילה השב דרכי הגוף ופתייו, ואח"כ 'ואשיבה רגלי' שהיא האמונה הנקרא רגל שאין בה רגש ולא מחשבה, וכפי שנצח והודו שהם שתי רגלים נקראים בזוה"ק 'תרי סמכין דקשומ' היינו שתי רגלים של האמונה, ובכך הגיע אל 'עדותיך' שהוא 'לשמה', כי תיבת 'עדותיך' רומז על 'עדות' אמת שלמעלה מהרגשה והשגה בלי שום עירוב זרות ושקר שיכולים להתערב בדברים מורגשים ומושגים. וכן טעם נוסף, כי 'עדות' הוא לשון 'קשומ' הנקרא 'עדי', היינו קישומי כלה הנזכרים לעיל, שבכל פעם שרוצים לעורר הפנימיות שהיא דרגת 'לשמה', מקשמים תחילה את החיצוניות שזהו דרגת 'שלא לשמה'. וכן 'עדות' הוא לשון חבור אותיות 'דעות' שהוא הדעת ודביקות:

בעולם הזה אפשר להגיע לעצם הדביקות משא"כ בעוה"ב

וזוהו יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא (אבות ד, יז), שכל חיי העוה"ב שצדיקים יושבים ונהנים מזיו השכינה הם הכל השגות נראות ועוצם התענוג מהם, אבל כיון שהוא בדרגה של תענוג מושג ומורגש הרי זה גילוי חיצוני בלבד, והנה השעה אחת שמשגיג בעוה"ז בתשובה ומעשים טובים מתוך כוונה לעשות רצון השי"ת ולהתדבק בו, הגם שאנו לא משיגים כלום, אך דווקא חוסר ההשגה מקרבת אותנו כאן בעולם הזה לתכלית הדביקות שמעל ההשגה, מה שלא זוכים לכך בעולם הבא ששם מרגישים כולם תענוג והנאה, כי האמונה כאן בעולם היא למעלה מכל אפשרות

⁷ היראה היא מה שפוסע אחרונית מפחד ה' והדר גאונו בהרגשת ריחוק נוכח גדלות ה' ורוממותו, ואחר כך נולד רגש של אהבה שהיא תנועה בנפש של התקרבות ורצון להתכלל במלך הגדול, ואחר כך הוא התענוג שזהו עצם הדביקות האלוהית.

⁸ ודרשו חז"ל (ויק"ר לה, א): 'חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך' (תהלים קיט, נט) אמר דוד, רבונו של עולם, בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני ולבית דירה פלונית אני הולך, והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, והוא דכתיב 'ואשיבה רגלי אל עדותיך'. ע"כ. והיינו שהיה מתחיל לעבוד את ה' על ידי פיתויים שונים מענייני העולם, וכאשר כבר אחז בדרגת הדביקות עזב את כל הפיתויים ונאחז בנקודה עצמה.

החשנות, שהיא האמונה הפשוטה הנזכרת לעיל, כבטול מציאות כל הרגשותיו ותפיסתו, אחר כלות אפשרי השגתו ודביקותו והתענוג האפשרי, מתרבק באמונה זו. כי לאחר שהשיג את קירוב הבורא ית', יכול להגיע אל האפס המוחלט שלעולם לא יוכל לידע האם הגיע לשם כי אין לו שום סימן והרגש והשגה כלל.

אבל האמת הנה הוא שאע"פ שהדביקות עצמה אינה מורגשת, אבל אי אפשר להגיע לאמונה ודביקות פשוטה זה, כי אם אחרי כלות תחלה כל עניני אפשרי החשנות ביראה ואהבה ודביקות המושגים כמוח ובלב, וזהו הכנה וכפא להשאינו מושג שאחר זה שהוא העיקר:

שיעור בספה"ק
דגל מחנה אפרים

פרשת ויקהל

לצורך בנין המשכן צריך לידע לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ

'ולחורות נתן בלבבו' תרגומו (תרגום יונתן) ולא לפא אומנוון – ללמוד אומנות. ועל 'לחשוב מחשבות' תרגום גם כן אותו דבר ולא לפא אומנוון. ולכאורה קשה איך תרגם גם את הלב וגם את המחשבה עם תרגום אחד השווה לשניהם בעוד הם חלוקים זה מזה.

ולבאר זה נקדים מאמרם ז"ל (ברכות נה.) יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ, ופירש רש"י: 'אותיות שנבראו בהן שמים וארץ' – על ידי צירוף, ובספר יצירה תני להו. וצריך להבין מה הכרח לידע זאת לצורך בנין המשכן, ואילו לא היה יודע איך לצרף אותיות, וכי לא היה יכול לבנות את המשכן.

אך הענין הוא כך, דיודע (זוהר וילך רפה.) דבאורייתא אסתכל קודשא בריך הוא וברא עלמא, וקרא מסייע (משלי ח ל) 'ואהיה אצלו אמון' אל תקרי אמון אלא אומן, שאותיות התורה היו כלי אומנתו של הקב"ה במעשה בראשית²⁷, עיין שב, וידוע שהמשכן היה גם כן תבנית ציור כל בריאת שמים וארץ, שהכל נכללו בו כדי לקשר עליונים בתחתונים כדאיתא במפרשים ובמדרש כל מה שנאמר בעובדא דבראשית נאמר במשכן על דרך 'ויכל אלקים ביום השביעי' וכאן נאמר 'ויכל משה את המלאכה' וגו' עיין שב וכדאיתא מהבעש"ט שכלי המשכן מכוונים נגד עשרה מאמרות שבהם נברא העולם, ומאמר הראשון 'בראשית' נעלם כלי אותיות, וכנגדו מכוון המנורה שנתקשה בה משה משום שלא נמסרה באותיות ודיבור מפורש²⁸.

²⁷ ראה במדרש תנחומא (פרשת בראשית, א): 'ואהיה אצלו אמון' (משלי ח, ל) אל תקרי אמון אלא אומן, ובה נטה שמים ויסד ארץ שנאמר 'אם לא בריתי יומם ולילה' וגו' (ירמיה לג, כה).

²⁸ כיוצא בזה איתא בבני יששכר (חודש כסלו טבת מאמר ד' אות מ"ט): 'זה מעשה המנורה מקשה זהב וגו', פירש רש"י שהראהו הקדוש ברוך הוא באצבע לפי שנתקשה בה וכו', כתבו

הבעש"ט אינו ממשיך לפרש איזה כלים מכוונים כנגד שאר המאמרות, אך אפשר לומר שהמנורה המאירה את בית המקדש מכוונת נגד היום הראשון שבו נברא האור, והכיוור מכוון נגד היום השני שבו נתחלקו הים והיבשה, והקטורת נגד היום הרביעי שבו נבראו הזרעים.

נמצא כי לצורך בנין המשכן צריך לידע לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ, והוא שאמרו חז"ל יודע היה בצלאל וכו' היינו אותיות התורה שהעולם נבנה בהם.

זהו יש לומר שמרמז כאן 'זלזרות נתן בלב' וכאשר נקרא תיבות אלו למפרע הוא 'ובלב נתן תורה'. והוא שתרנב על 'זלזרות נתן בלב' 'זלזלפא אומונו' היינו שהיה מליץ ולומד התורה שהוא אומן של הקב"ה בצירופי אותיות שנבראו בהם שמים וארץ, ועל ידי זה היה יכול גם כן 'לחשוב מחשבות' לעבודת ואומנות המשכן כי הכל הוא בסוד אחד כנ"ל, והמשכיל יבין:

וחנה התורה היא נצחיות, ובכל עת ובכל זמן יכולין לעשות משכן לקודשא בריך הוא בלביה על ידי התורה והמצוות, כמו שכתוב (שמות כ"ה, ח) 'ישכנתי בתוכם' 'בתוכי' היינו בתוך המשכן לא נאמר, אלא 'בתוכם' היינו בתוך לבבות ישראל. וגם נאמר (תהלים ע"ח, ס') 'אהל שכן באדם' שהשכינה שורה בתוך האדם שעושה עצמו מרכבה לשכינה הקדושה, וה' יזכנו להשרות שכינתו בתוכנו כמחרה בימינו אמן:

תלמידי הבעל שם טוב על הא דאמרו רבותינו ז"ל (מנחות דכ"ט ע"א) דנתקשה משה במעשה המנורה עד שהראה לו הקדוש ברוך הוא מנורה של אש, ומהראוי להתבונן למה נתקשה משה במעשה המנורה יותר מן כל מלאכת המשכן, ועוד יוקשה דהנה השם יתברך יודע תעלומות לב, וכיון שידע הקדוש ברוך הוא אשר משה לא יהיה יכול להבין מתוך האמירה והדיבור רק על ידי ראייה למה אמר לו מתחלה השם יתברך באמירה, למה לא הראהו תיכף מנורה עשויה.

אבל הענין הוא, להיות דמלאכת המשכן נגד מעשה בראשית, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות דנ"ה ע"א) יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ, ממילא מובן אשר למלאכת המשכן היו צריכין לידע צירופי מעשי בראשית, והנה עשרה מאמרות הן במעשה בראשית, כי בראשית נמי מאמר הוא כמו שאמרו רבותינו ז"ל (מגילה דכ"א ע"ב) ומהראוי להתבונן א) למה לא נאמר ויאמר כמו באינך, והוא להיות שהוא מאמר עליון שאינו מתגלה, כי בחינת המאמר אצלו יתברך שמו, הוא בחינת שפעו המתגלה אל הנבראין, כדמיון המשל באדם שיאמרו מגלה לאחרים פנימיות שבו, והנה מעשה המנורה נגד המאמר הראשון בראשית, דלא נאמר בו מבואר ויאמר, שאינו בבחינת גילוי לנבראין, על כן נתקשה משה במעשה המנורה באמירה, והיוצר כל הוא אלהינו, ברצותו שיבין משה שהמעשה המנורה נגד המאמר הראשון דאינו מבואר בו ויאמר כנ"ל, כי אינו מושג, הנה אמר לו השם יתברך באמירה, ולא השיג, אז הבין משה שהוא נגד המאמר הראשון בראשית, והבין.

יוד"ל ע"י מכון "אוצרות קאמארנא" שע"י מרכז מוסדות קאמארנא בארה"ק | רח' מרים הנביאה 14 רמת בית שמש |
טל. 072-25-800 פקס. 072-25-801 | להערות ולקבלת הגליון com-gmail@komarne-otzrot